

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie filmu europejskiego w dobie cyfrowej

(opinia z inicjatywy własnej)

(2015/C 230/07)

Sprawozdawca: Anna Maria DARMANIN

Dnia 6 listopada 2014 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

filmu europejskiego w dobie cyfrowej.

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 11 listopada 2014 r.

Na 503. sesji plenarnej w dniach 10–11 grudnia 2014 r. (posiedzenie z dnia 10 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 190 do 9 (1 osoba wstrzymała się od głosu) przyjął następującą opinię:

1. Zalecenia

1.1. EKES przyjmuje z zadowoleniem komunikat Komisji „Film europejski w dobie cyfrowej. Łączenie różnorodności kulturowej z konkurencyjnością” (COM(2014) 272 final), w którym słusznie poruszono pewne kwestie do dyskusji i refleksji dotyczące tego bardzo istotnego w Europie sektora.

1.2. Komitet podkreśla, że należy zachować odpowiednią równowagę między wartością sektora audiowizualnego w sensie biznesowym i handlowym a jego wartością dla Europy z perspektywy dziedzictwa kulturowego. W istocie rzeczy tymi dwoma aspektami nie można zajmować się oddzielnie.

1.3. Nadszedł czas, by w końcu poddać otwartej dyskusji innowacyjne i nowe modele biznesowe z myślą o wykorzystaniu szans, jakie stwarza świat cyfrowy. W związku z powyższym EKES zachęca odnośny sektor, Komisję oraz rządy krajowe, by były otwarte na takie modele biznesowe i gotowe do ich omawiania i propagowania.

1.4. Należy przyrzeć się kwestii finansowania; trzeba dążyć do konkurencyjności, lecz nie może się to odbywać kosztem kulturowego wymiaru filmu w Europie. Odpowiedzialność za finansowanie spoczywa w głównej mierze na państwach członkowskich. Niemniej jednak należy rozważyć przeprowadzenie otwartej debaty poświęconej metodom zapewnienia optymalizacji finansowania oraz alternatywnym metodom finansowania. Obejmuje to finansowanie publiczne w celu przyciągnięcia finansowania prywatnego, racjonalniejsze wykorzystanie środków publicznych i komplementarność finansowania unijnego i krajowego oraz finansowanie ze źródeł prywatnych takich nowych podmiotów, jak dostawcy usług internetowych i przedsiębiorstwa telekomunikacyjne.

1.5. Jednym z kluczowych priorytetów programu działań realizowanego w tym sektorze powinno być także wzmocnienie otoczenia twórczego. Takie podejście powinno znaleźć odzwierciedlenie w komunikacie Komisji; powinno także obejmować środowisko edukacyjne, warunki pracy osób zatrudnionych w tym sektorze, rozwój talentu twórczego, ekspresję twórczą, sposoby uzyskania wartości dodanej oraz znajomość dzieł sztuki filmowej i kwestie językowe.

1.6. EKES popiera pogląd, że odbiorcy powinni znaleźć się w centrum dyskusji o sektorze audiowizualnym, gdyż są nie tylko korzystającymi z usług, lecz często podmiotami, które wyznaczają trendy, a zatem kierują rozwojem.

1.7. Zdaniem EKES-u większy nacisk należy położyć na gromadzenie danych na poziomie europejskim, tak aby było możliwe lepsze zrozumienie branży.

1.8. EKES pragnie podkreślić, że w komunikacie Komisji należałoby także uwypuklić – jako jedno z wyzwań – aktualną sytuację pod względem warunków pracy w omawianym sektorze, w odniesieniu do pracowników, osób samozatrudnionych oraz małych i średnich przedsiębiorstw: niektóre z tych osób, fizycznych lub prawnych, borykają się bowiem z niepewną sytuacją na rynku pracy, która po części wynika ze specyfiki tej branży, zaś po części wiąże się z brakiem konkurencyjności, w przypadku gdy próbuje się oszczędzać na wypłatach wynagrodzeń.

1.9. Znajomość dzieł sztuki filmowej jest zdaniem EKES-u ważnym czynnikiem zachęcającym większą liczbę Europejczyków do doceniania i oglądania europejskich filmów. Dlatego też EKES zaleca, by propagowanie znajomości dzieł sztuki filmowej odbywało się zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym.

1.10. Kolejną dziedziną, w której zdaniem EKES-u należy dołożyć większych starań, jest dostępność, zatem badania i innowacje powinny zostać skierowane na przezwyciężanie takich przeszkód, jak język i niepełnosprawność.

1.11. Europejskie forum filmowe, którego powołanie postuluje Komisja Europejska, powinno łączyć wszystkie zainteresowane strony działające w sektorze audiowizualnym. Powinno być także istotnym narzędziem służącym zbliżeniu wszystkich podmiotów tej branży, by zająć się najważniejszymi stojącymi przed nią problemami. EKES z aprobatą odnosi się do tego od dawna oczekiwanego forum konsultacyjnego i podkreśla, jak ważne jest, by wszystkie zainteresowane podmioty tego sektora – również mniejsze grupy zainteresowanych podmiotów oraz przedstawiciele konsumentów i pracowników – w równie dużym stopniu zaangażowały się w realizację tej inicjatywy.

1.12. Prace takiego forum powinny koncentrować się na głównych wyzwaniach i szansach doby cyfrowej, a także przekładać politykę i strategię na konkretne działania prowadzone w tym sektorze.

1.13. EKES podkreśla ponadto, że świat cyfrowy (w tym perspektywy dotyczące komunikacji satelitarnej zgodnie z planami UE na 2020 r.) stwarza dla sektora filmowego wiele nowych szans, choć szybko się zmienia i może być postrzegany jako wyzwanie dla branży.

2. Streszczenie komunikatu Komisji

2.1. Branża filmowa w Europie jest jednym z instrumentów różnorodności kulturowej. Jest ona bardzo specyficzna, a także bardzo twórcza. Ma dużą wartość dla całości dziedzictwa kulturowego w Europie, a jednocześnie musi stawiać czoła wielu istotnym wyzwaniom.

2.2. W przeszłości Komisja wydała szereg dyrektyw dotyczących konkretnych aspektów branży filmowej, takich jak własność intelektualna. Omawiany komunikat jest pierwszym dokumentem w ostatnim czasie, który koncentruje się na całej branży.

2.3. W opracowaniu Komisji podkreślono szczególne warunki, w jakich działa branża filmowa, a mianowicie:

- europejscy odbiorcy filmów: niewiele europejskich filmów trafia do kin lub telewizji innego kraju,
- zmieniająca się struktura konsumpcji: oglądalność filmów pozostaje niezmienna, chociaż zmieniają się nośniki. Mniej osób chodzi do kina, natomiast więcej ogląda filmy w telewizji lub w systemie wideo na żądanie (VoD),
- niedoskonałości w podejściu mającym zapewnić wejście na globalny rynek, m.in. rozdrobnienie źródeł finansowania oraz ograniczone możliwości umiędzynarodowienia.

2.4. Dokument Komisji ma zatem określić te wyzwania oraz zająć się nimi, a tym samym stworzyć wstępne podstawy dyskusji. Oto odnośne dziedziny będące przedmiotem zainteresowania:

- finansowanie,
- model biznesowy w ramach tego sektora,
- nadanie nowego bodźca sektorowi twórczemu,
- dostęp dla odbiorców.

3. Uwagi ogólne

3.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji dotyczącą stworzenia podstaw dyskusji wśród wszystkich zainteresowanych stron i innych podmiotów w sektorze audiowizualnym w Europie. Dialog ten ma kluczowe znaczenie. Potrzebny był od dawna, nie tylko po to, by umożliwić czerpanie korzyści ze zmieniającego się cyfrowego świata i powstających technologii, lecz także by jeszcze bardziej wzmocnić tę zróżnicowaną i złożoną branżę.

3.2. EKES zgadza się z Komisją Europejską, jeśli chodzi o konkretne wyzwania, które uwypuklono w omawianym dokumencie. EKES dodałby jednak jeszcze jedno wyzwanie, o którym w dokumencie tym nie wspomniano. Jest nim mianowicie środowisko pracy w omawianym sektorze, z którym mają obecnie do czynienia pracownicy, osoby samozatrudnione oraz małe i średnie przedsiębiorstwa.

3.3. Jeżeli chodzi o poszczególne obszary, do których trzeba się odnieść, EKES zgadza się z problematyką zarysowaną w dokumencie. EKES pragnąłby jednak dodać pewne dziedziny, które koniecznie należy omówić i którymi bezwzględnie trzeba się zająć, a mianowicie:

- środowisko edukacyjne, nie ograniczając się tylko do umiejętności biznesowych w ramach systemu edukacji,
- warunki pracy i środowisko pracy,
- związek między teatrem a kinem,
- bardziej kompleksowe gromadzenie danych oraz eksponowanie dobrych praktyk,
- rynek wewnętrzny oraz związek między prawem własności intelektualnej a prawem autorskim w tym sektorze.

3.4. EKES podkreśla ponadto, że choć świat cyfrowy szybko się zmienia i może być postrzegany jako wyzwanie dla branży, stwarza dla sektora filmowego wiele nowych szans. Odnosi się to również do perspektyw dotyczących komunikacji satelitarnej zgodnie z planami UE w zakresie infrastruktury satelitarnej na 2020 r., a także wykorzystania łączności satelitarnej jako bardziej elastycznej, ekologicznej i opłacalnej metody dystrybucji filmów do kin.

4. Uwagi szczegółowe

Warunki finansowania sektora audiowizualnego

4.1. EKES popiera koncepcję, zgodnie z którą nie jest konieczne podnoszenie poziomu finansowania publicznego w omawianej branży, lecz należy je raczej zoptymalizować, tak by sektor ten mógł przynieść wartość dodaną. Finansowanie publiczne pozostaje w gestii państw członkowskich, a finansowanie ze środków UE powinno jeszcze bardziej zwiększać skuteczność finansowania ze środków lokalnych. Takie finansowanie publiczne należy jednak wykorzystywać w celu przyciągnięcia większej ilości środków ze źródeł prywatnych.

4.2. Podstawą modelu finansowania branży audiowizualnej powinno być wsparcie ukierunkowane na różnorodne produkty oraz połączenie dotacji bezpośrednich i finansowania lewarowanego, tak by ułatwiać inwestorom prywatnym wejście na rynek. Rola lewarowania finansowania publicznego jest niezwykle istotna dla bardziej racjonalnego wykorzystania zasobów publicznych oraz skoncentrowania wysiłków na produktach kulturowych.

4.3. EKES podkreśla, że trudno jest utrzymać równowagę między osiągnięciem konkurencyjności a ekspresją twórczą; finansowania publicznego nie należy kierować tylko do jednej z tych dziedzin – powinno ono być stosownie zrównoważone.

4.4. Do kwestii podniesionych przez Komisję dotyczących finansowania publicznego, mających stanowić podstawę debaty, EKES pragnąłby dodać także poniższe zagadnienia:

4.4.1. Na poziomie ponadnarodowym należy zwrócić uwagę na rozwijaniu „europejskiej” marki filmów. Oznakowanie krajowe jest istotne i powinno na zawsze pozostać jednym z głównych elementów czołówki filmu, nadal należy jednak rozwijać europejską markę w kontekście globalnym oraz na poziomie krajowym.

4.4.2. Fundusze gwarancyjne i bodźce podatkowe należą do głównych narzędzi finansowych, które należy stosować. Fundusze gwarancyjne – zwłaszcza gdy są zgodne z regulacjami kapitałowymi z Bazylei – pobudzają akcję kredytową banków, natomiast bodźce podatkowe sprzyjają inwestycjom finansowanym w całości lub częściowo kapitałem własnym. Te narzędzia finansowe muszą być tak skonstruowane, by uzupełniały europejskie instrumenty finansowe, głównie inicjatywę finansową „Kreatywna Europa”, fundusze gwarancyjne dla PIME oraz fundusze strukturalne UE.

4.4.3. W sektorze tym i z ukierunkowaniem na ten sektor należy wykorzystywać właściwie zrównoważone inne instrumenty finansowania, takie jak „Horyzont 2020” i „Erasmus+”, a nie tylko program „Kreatywna Europa”.

4.5. W komunikacie Komisji wspomina się o inwestycjach prywatnych jako sposobie finansowania przedmiotowej branży. EKES zaleca, by nowe podmioty w sektorze cyfrowym – np. przedsiębiorstwa telekomunikacyjne i dostawcy treści – przyczyniały się do finansowania tej branży.

4.6. Jednostkowe inicjatywy nie wystarczą – rządy i UE muszą stworzyć infrastrukturę finansową przeznaczoną dla branży audiowizualnej. Zadaniem takiej infrastruktury byłoby wdrożenie i wspieranie kilku finansowych i niefinansowych usług, w tym usługi budowania zdolności, z ukierunkowaniem na cały proces produkcyjny: rozwój projektu, produkcję i dystrybucję.

Innowacyjne otoczenie biznesowe

4.7. EKES uczestniczył w debacie poświęconej prawu własności intelektualnej, jednolitemu rynkowi cyfrowemu oraz dyrektywie w sprawie audiowizualnej usługi medialnej. Niemniej jednak EKES popiera koncepcję zakładającą przeanalizowanie niestandardowych modeli biznesowych, które sprawdziłyby się w kontekście obecnych zmian technologicznych doby cyfrowej. EKES podkreśla również, że potrzebna jest skuteczniejsza optymalizacja aktualnych dziedzin polityki, które mają zastosowanie w przypadku tego sektora.

4.8. Należy poddać analizie nowe modele biznesowe i wspierać nieustępliwość w podejmowaniu odważnych decyzji. EKES podkreśla jednak, że do osiągnięcia tego celu potrzeba otwartego i kompleksowego zaangażowania wszystkich zainteresowanych podmiotów w dyskusjach nad zmieniającymi się modelami biznesowymi. Siłą napędową takich debat powinna być ponadto sama omawiana branża.

4.9. EKES jest głęboko przekonany, że aspekt ten ma kluczowe znaczenie dla sukcesu tego sektora; wzywa zatem wszystkie zainteresowane strony, by były otwarte na takie nowe modele biznesowe, nie tylko po to, aby w pełni czerpać korzyści związane z dobą cyfrową, lecz także by móc dostosowywać się do szybko zmieniających się wzorów zachowań konsumentów.

4.10. Potrzebna jest kulturowa zmiana mentalności producentów i nadawców: w przyszłości produkty przeznaczone dla kin i telewizji będą istnieć obok produktów cross-mediowych. Producenci i nadawcy muszą opracować różne modele biznesowe w zależności od charakteru produktów – muszą myśleć o różnych budżetach i różnych strategiach wypuszczania produktów na rynek zgodnie z charakterem i potencjałem handlowym danego produktu. Jednocześnie rządy muszą ponownie przeanalizować model finansowania publicznego z myślą o bardziej zrównoważonym łączeniu różnych źródeł wsparcia.

4.11. EKES z ostrożnością traktowałby samo tylko ulepszanie praktyk biznesowych bez analizowania ich z całkowicie innowacyjnego punktu widzenia. Przykładowo, stworzenie jedynie bardziej elastycznych metod wypuszczania produktów na rynek może nie być takim rozwiązaniem biznesowym, jakiego wymaga doba cyfrowa.

Wzmocnienie otoczenia twórczego

4.12. EKES jest zdania, że współpraca między szkołami filmowymi ma podstawowe znaczenie dla dalszego wzrostu przedmiotowego sektora. EKES podkreśla ponadto, że szkoły filmowe – będące również jednym z elementów składowych sektora – także powinny uczestniczyć w dyskusjach zainteresowanych stron prowadzonych na poziomie europejskim.

4.13. Pod dalszą rozważę w tym względzie należy poddać specyficzne wyzwania, przed którymi stoją szkoły filmowe – w obecnej dobie technologia zmienia się tak szybko, że często szkoły filmowe kształcą swoich studentów, stosując przestarzałe technologie. Stąd wielokrotnie uczelnie te kończą profesjonaliści, którzy nie są w danym momencie przygotowani do pracy z nowoczesnymi technologiami wykorzystywanymi aktualnie w branży.

Dostępność i poszerzanie grona odbiorców

4.14. EKES zgadza się z tym, że odbiorcy także powinni być jednym z centralnych elementów siły napędowej tego sektora. Z tego też powodu EKES w dalszym ciągu podkreśla, że muszą być dostępne odpowiednie dane na poziomie europejskim oraz że organizacje konsumenckie muszą uczestniczyć w dyskusjach zainteresowanych stron, np. w ramach europejskiego forum filmowego.

Gromadzenie i analiza danych

4.15. Zdaniem EKES-u większy nacisk należy położyć na gromadzenie danych na poziomie europejskim, tak aby było możliwe lepsze zrozumienie branży. Takie gromadzenie danych powinno obejmować nie tylko aspekt dotyczący odbiorców, lecz także wykorzystanie finansowania na różnych poziomach, konkurencyjność tego sektora, a także środowisko i warunki pracy.

4.16. EKES uznaje również potrzebę stworzenia źródła danych na poziomach krajowym i unijnym, z którego można by czerpać także dane wykorzystywane przez pośredników finansowych do oceniania ryzyka inwestycyjnego i zarządzania nim.

Środowisko i warunki pracy

4.17. EKES jest przekonany, że kwestie związane z warunkami pracy i ze środowiskiem pracy powinny być przedmiotem dyskusji i zainteresowania. Sektor ten jest obecnie tak zróżnicowany, że często brak danych dotyczących warunków pracy skutkuje brakiem głębszego zainteresowania tą problematyką.

4.18. Niepewność zatrudnienia staje się niestety coraz powszechniejszym zjawiskiem w omawianym sektorze, po części z powodu specyfiki tej branży (np. produkcja odbywa się w ciągu krótkiego okresu), po części także ze względu na brak konkurencyjności, w przypadku gdy próbuje się oszczędzać pieniądze przeznaczone na opłacenie pracy.

4.19. W związku z powyższym EKES zwraca się do Komisji, by uwzględniła ten problem w swoim komunikacie, a także by zajęła się nim w trakcie dyskusji. Podmioty reprezentujące pracowników sektora filmowego powinny brać udział w dyskusjach zainteresowanych stron oraz w europejskim forum filmowym.

Europejskie forum filmowe

4.20. EKES popiera inicjatywę Komisji w sprawie utworzenia europejskiego forum filmowego. Podmioty tego sektora powinny być się zebrać już wcześniej, aby omówić kwestie istotne dla konkurencyjności branży w obecnej dobie cyfrowej.

4.21. EKES podkreśla, jak ważne jest, by wszystkie zainteresowane strony były w równym stopniu zaangażowane na rzecz tego sektora. Chodzi tutaj także o mniejsze grupy zainteresowanych podmiotów, te „mniej potężne” podmioty, a także o przedstawicieli konsumentów i pracowników.

4.22. Wprawdzie konsekwencje nadejścia doby cyfrowej nie są tak dotkliwe dla sektora telewizyjnego jak dla branży filmowej, jednak problematykę sektora telewizyjnego należy omawiać i uwzględniać w ramach szerszej debaty, gdyż jest on także istotnym elementem składowym sektora audiowizualnego.

Propagowanie znajomości dzieł europejskiej sztuki filmowej

4.23. Znajomość dzieł sztuki filmowej jest zdaniem EKES-u ważnym czynnikiem zachęcającym większą liczbę Europejczyków do doceniania i oglądania europejskich filmów. W związku z tym EKES zaleca, by propagowanie takiej znajomości dzieł sztuki filmowej odbywało się zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym. Nie tylko byłoby to korzystne dla samej branży, lecz także uwydatniłoby istotny element eksponowania różnorodności kulturowej Europy. Konkretny model odbioru filmów propagowany w szkołach nie jest może najskuteczniejszy, dlatego też EKES uważa, że należy opracowywać modele i kampanie, które podkreślałyby sukces, piękno i walory artystyczne europejskiego sektora filmowego.

Dostępność

4.24. Język może być postrzegany jako jedna z barier dla odbiorców w całej Europie, a także poza jej granicami. Język jest barierą natury fizycznej, stanowi jednak także element różnorodności kulturowej. Co więcej, film jest potężnym narzędziem służącym nauce języków obcych. Niemniej jednak, zdaniem EKES-u, środki z programu „Horyzont 2020” należy także przeznaczyć na innowacyjne podejście do dubbingu w sposób racjonalny pod względem kosztów z wykorzystaniem najnowocześniejszych i przyszłościowych technologii.

4.25. Ponadto Komitet usilnie zachęca sektor audiowizualny do zastosowania dostępnych narzędzi w celu umożliwienia odbioru produkcji sektora również osobom niedowidzącym lub niedosłyszącym czy też niewidomym lub głuchym. Należy też podjąć badania, by tego rodzaju narzędzia zwiększające dostępność stały się bardziej racjonalne pod względem kosztów.

Bruksela, 10 grudnia 2014 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Henri MALOSSE